

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Šárky Bláhové
(Jaroslav J. Alt)

Arthur Breisky a Oscar Wilde: kritika, maska, mystifikace

Fakulta humanitních studií UK
Evropské kulturní a duchovní dějiny
2017

Hned na počátku svého posudku musím konstatovat, že diplomová práce Šárky Bláhové mne již při prvním čtení velmi zaujala a v souladu s problematikou zkoumaného tématu na mne skutečně udělala dojem. Studentka ve své práci komparuje jak životní postoje, tak dílo obou literátů. V celé práci se pohybuje disciplinovaně v nastavených mantinelech vymezujících téma, zbytečně neodbočuje a tím téma nerozostřuje, když se od ústředního tématu mírně odchýlí, je to vždy účelné.

Studentka se důsledně ve své práci drží pevně vytyčeného půdorysu, který svým rozložením současně představuje i dílčí cíle výzkumu. Jde o tři fenomény, kterými jsou kritika, maska a mystifikace. Studentka dílčí cíle sleduje pomocí komparace děl a myšlenek obou autorů, hledá shodné polohy i odlišnosti. Z pohledu obou umělců velmi pozorně a detailně zkoumá problematiku vztahu díla a jeho tvůrce, z hlediska míry jejich vzájemného propojení, ztotožnění, odstupu (maska, jako stylizace vnější podoby i jako psychický konstrukt) nebo ovlivňování.

V úvodu práce studentka zevrubně charakterizuje umělecké hnutí dekadence, do jehož proudu díla a životní postoje obou tvůrců řadí. V této souvislosti zmiňuje časopis *Moderní revue* vycházející v letech 1894-1925, který se věnoval literatuře, výtvarnému umění a umělecké kritice a v němž v daném období vycházely překlady děl evropské a světové literatury, a do kterého Breisky přispíval (např. *Kvintesence dandysmu*, 1908/9, sv. 21).

Jakousi zlatou nití, která vede celou práci, je problematika role umění, uměleckého díla, v životě člověka a tím i společnosti a role umělce jako individuálního tvůrce i jako člena společnosti. Komparuje názory obou literátů, které jsou si v mnoha ohledech velmi blízké. Přestože Breisky i Wilde v rámci umění jako takových považují literaturu za umění stojící na hierarchickém vrcholu, studentka uvádí i některé jejich myšlenky, které se týkají malířství a hudby. Toto menší rozšíření záběru práce považuji za velmi šťastné, neboť způsob a principy uchopení reálné skutečnosti a jejího následného zpracování v uměleckém díle jsou ve všech uměleckých disciplínách velmi podobné až totožné. Studentka upozorňuje na postavu příjemce / pozorovatele díla, tak jak jí autoři charakterizují, tj. jako postavu skutečnost zpracovávajícím umělcem posunutou, očištěnou, do určité míry míněnou (bez pejorativního nádechu), jako vzdálenou, odtrženou od šedi života. Velmi zajímavou je i postava uměleckého kritika, kterého jak Wilde, tak Breisky chápou jako v pořadí dalšího, ve vyšší úrovni stojícího umělce, který má možnost již původním tvůrcem v díle očištěnou skutečnost dále posunout do roviny až edukativního poznání, diametrálně však odlišného od poznávání ve smyslu univerzitní vzdělanosti (viz Wilde - vývoj temperamentu, třibení vkusu a kritického ducha, kontemplace, u Breiskyho meditace).

Zde si dovolím krátký citát z práce: „Účelem žití pravého kritického ducha je pak kontemplativní život. „Bohové tak žijí: buďto přemítajíce o své vlastní dokonalosti [...] nebo [...] pozorují klidným zrakem divákovým tragikomedii tohoto světa, který stvořili,“ charakterizuje

kontemplativní život Wilde a dodává: „Z vysoké věže myšlenky můžeme shlížet do světa. Klidný, v sobě soustředěn a ucelen, pozoruje estetický kritik život, a žádný šíp, vystřelený na zdarbůh, nemůže proniknouti mezi články jeho brnění [...]. Objevil, jak ještě třeba žít.“

Další fenomén, kterému se studentka věnuje je mystifikace v pojetí Wilda a Breiskyho. Wilde ve své obhajobě mystifikace poukazuje na úpadek lži, způsobený nedostatkem lhářů, jak v umění, tak v realitě a jejich snahy o vytvoření hodnotného a zajímavého života skrze lež a mystifikaci. Kouzlo mystifikace Wilde spatřuje v možnosti tvořit. U Breiskyho je mystifikace pevně provázána v tvorbě i životě. Studentka cituje Luboše Merhauta (*Cesty stylizace*), který konstatuje, že Breisky „Dospěl k všestranné mystifikační technice, existenciálně přibližující odstíny žitého a uměle tvořeného.“ V této souvislosti studentka cituje Françoise Coblence (*Dandysmus: povinnost pochybnosti*), která spojuje dandysmus s aristokracií, kdy upozorňuje, že někteří dandyové jsou aristokraty rozenými, jiní to musí předstírat.

Studentka zmiňuje i nejasné okolnosti smrti Breiskyho, kterou lze do potencionálně mystifikační roviny do určité míry zahrnout.

Závěr diplomové práce Šárky Bláhové zevrubně shrnuje výsledky komparace životních postojů a tvorby Wilda a Breiskyho a dochází ke konstatování, že Breisky se, na rozdíl od Wilda „mnohem více přiklání k životu a realitě, zatímco Wilde vnímá emoce v umění jako ty, které nás ranit zásadně nemohou. Breisky je však toho názoru, že emoce v díle mohou ještě prohloubit emoce prožívané v životě“.

Oba autoři ve svých teoretických úvahách výsostně upřednostňují subjektivní kritický pohled na umělecké dílo a důsledně staví, v dobrém slova smyslu, na dojmu (emocionálně vystavěném), který v příjemci vyvolává. Studentka se v této souvislosti právem zmiňuje o lartpouarlartismu a jeho „odtrženosti“ od světa, o jeho „neužitečnosti“ a „zbytečnosti“. Z oblasti malířství jako příklad uvádí jméno Jamese Whistlera. Zde je dobré si pro ilustraci připomenout některé obrazy z jeho cyklů *Nocturna* nebo *Harmonie*, kdy motivy přejímané z reality umělec posouvá do roviny na předmětnou skutečnost odkazující. S odkazem / odkazováním uměleckého, v tomto případě výtvarného díla, na realitu takto pracují ve svých teoriích např. Nelson Goodman (*Jazyky umění*), Zdeněk Vašíček (*Jak se dělají filozofie*), Jean-Françoise Lyotard (*Návrat; Putování*) ad. Je zajímavé, jak některé Wildovy a Breiskyho myšlenky jsou stále aktuální. I na tuto skutečnost Šárka Bláhová v práci upozorňuje. Určité styčné roviny v uvažování o tvorbě a vnímání uměleckého díla i jeho roli v životě člověka, bychom našli i v knize Martina Heideggera *Původ uměleckého díla*. Především v jeho myšlence o zrodu uměleckého díla v prostoru Světliny, která se objevuje ve chvíli veskrze pozitivního střetu země a světa. Ve stvořeném díle není nic mimetického a dílo, ať již je to dílo literární, výtvarné či hudební, žije svou vlastní pravdou, odkazující na vnímanou skutečnost. I tohoto momentu odmítání mimetické podoby díla jak Wildem, tak Breiskym, si studentka všímá.

Formou interpretace studentka uvádí jednu z Wildových výpovědí, která o povaze umění a jeho funkci hovoří jako o funkci očišťující a zasvěčující. Zde cituji konkrétní studentčinu úvahu: „To, že jsme schopni prožívat fiktivní příběhy a umění nás tím očišťuje, má pak nějaký další dopad na životní prožívání. Většinu recipientů toto zjištění a prožívání nevede k odklonu od reality a k útěku do světa umění, ale očišťující a zasvěčující faktor naopak může být prožívání v reálném životě nápomocný. Můžeme si skrze umění vybit určité emoce, vyjít očištění a zasvěcení do každodenní reality“.

Podle mého názoru je práce, z hlediska metody, velmi dobře koncipována a cíl postupně, v logických vazbách jednotlivých kapitol naplňován. Studentka pracovala velmi pečlivě, jednotlivé kapitoly na sebe velmi smysluplně obsahově navazují a celek působí velmi

kompaktně. Možná, že je v textu až příliš přímých citací či volněji interpretovaných textů, ať již z děl obou literátů nebo z použité literatury. Na druhou stranu citace a interpretace nejsou vkládány do vlastního textu práce samoúčelně, studentka vždy na ně reaguje ať již formou vlastního komentáře, hlubšího rozvedení konkrétní myšlenky, nebo její vlastní text tvoří logický můstek propojující dílčí témata.

Literatura a její rozsah je, podle mého názoru v rámci náplně práce, dostačující.

Jak jsem uvedl již na počátku svého posudku, diplomová práce Šárky Bláhové na mne skutečně udělala dojem, doporučuji ji k obhajobě a hodnotím stupněm **v ý b o r n ě**.

Jaroslav J. Alt

V Trstěnici dne 6. 9. 2017